

कालाः वदरफलविशेषाः तैरुभयैः परस्परमृतानि सम्बन्धानि
पक्षाणि रोमाणि सम्पाद्यन्ते पेशो न रूपमिव यत्पशौ दृश्यते
तच्चक्षुर्गतशुक्लमसितञ्च शुक्लमण्डलं कृष्णमण्डलञ्च तदुभयं
वसाते अश्विनौ देवौ पक्षभिराच्छादयतः ॥

एकादशीमाह । “अविर्न मेषो नसि वीर्याय । प्राणस्य
पन्था अमृतो गृहाभ्याम् । सरस्वत्युपवाकैर्व्यानम् । नस्यानि
वर्हिर्वदरैर्जजान” इति । अविर्न अविरिव वर्त्तमानो यः सार-
स्वतो मेषः सोऽयं नसि नासिकायां वीर्याय श्वासप्रवृत्तिसामर्थ्याय
प्रवर्त्तते । इयञ्च नासिका प्राणाख्यस्य वायोरमृतः कदाचिदपि
विनाशरहितः पन्थाः गमनागमनहेतुः गृहाभ्यां पयःसुरा-
भ्यां निष्पादितः । अथेयं सरस्वती उपवाकैः हरितयवसक्तुभिः
व्यानवायुं जनयति । नस्यानि नासिकायां भवानि वर्हिर्वर्हिषि
लोमानि वदरैः सक्तुनिष्पादनाय सम्पादितैः वदरफलैः जजान
सम्पादयामास ॥

अथ द्वादशीमाह । “इन्द्रस्य रूपमृषभो बलाय । कर्णा-
भ्यां ओत्रममृतं गृहाभ्याम् । यवा न वर्हिर्भुवि केसराणि ।
कर्कन्धु जज्ञे मधु सारघं मुखात्” इति । योऽयमृषभ इन्द्रस्य
रूपः इन्द्रदेवताकत्वेन तत्त्वरूपसदृशः, सोऽयमस्य शरीरस्य
बलार्थं सम्पाद्यते । पशुसम्बन्धिभ्यां कर्णाभ्यां पयःसुरारूप-
गृहाभ्यां चामृतं ओत्रं वाधिर्यरहितं ओत्रेन्द्रियं सम्पाद्यते ।
भुवि यवा न भूमादुत्पन्ना यवा इव वर्हिर्वेद्यामासादितानि
वर्हिषि केसराणि प्रवृद्धतमानि लोमानि सरघा मधुमक्षिका-